

NORDISK ARBORETUDVALG (NAU)
 ÅRSMØDE
 UPPSALA, SVERIGE
 13 – 16. AUGUST 1999

Gæstedeltagere på møder og ekskursioner:

Dr. Heiki Tamm, Deputy Director, Tallinn Botanical Garden, City of Tallinn, Tallinn, Estonia

Dr. Ināra Bondare, Head of Dendroflora Division, National Botanic Gardens, Salaspils, Latvia

James MacKenzie, Woodland Supervisor, Shetland Amenity Trust, Lerwick, Shetland, UK.

Satu Tegel, Institutionen för Botanik, Helsinki Universitet, Helsinki, Finland

Jukka Reinikainen, Arboretum Mustila, Elimäki, Finland

Hartmut Weichelt, Institutionen för skogsgenetik, Sveriges Lantbruksuniversitet, Uppsala, Sverige

Roger Elg, (dag 1) Institutionen för landskapsplanering, Sveriges Lantbruksuniversitet, Uppsala, Sverige

NAU deltagere:

Sverige: Tomas Lagerström, vært for årsmødearrangementet.

Danmark: Knud Ib Christensen
 Poul Søndergaard
 Carl Gustav Thøgersen

Færøerne: Tóri í Hoyvík
 Tróndur Leivsson

Island: Þórarinn Benedikz

Finland: Pentti Alanko
 Axel Tigerstedt

Norge: Knut J. Huse
 Per Anker Pedersen
 Per Harald Salvesen

Tóri í Hoyvík blev bedt om at være referent.

1. Mødet åbnes

Formanden i Nordisk Arboretudvalg, NAU, Tróndur Leivsson, bød velkommen og åbnede mødet med at mindes Søren Ødum som døde i sommer. Poul Søndergaard blev bedt om at overbringe hilsen fra mødet til Sørenes kone. Derefter var formandens redegørelse siden sidste årsmøde.

På sidste års møde i Biri blev planlagt at holde årets møde sammen med genetikerne i Uppsala i august/september 1999. Dette blev der ingenting ud af, fordi genetikerne senere ændrede tidspunktet for sit møde til juni, et tidspunkt som var umuligt for vore folk at arrangere noget i.

Ålands medlem af NAU, Henrik Beckmann, har nu skriftligt sagt pladsen fra sig p.g.a. nye arbejdsopgaver. Landskapsforstmästare Mikael Sandvik i Ålands landskapsstyrelse har fået overbragt sagen, og han har lovet os en snarlig afklaring af sagen. Kontakten til Åland opretholdes indtil videre gennem Mikael Sandvik.

NAU medlemslisten blev sendt rundt til evt. rettelser.

2. Projekter.

Per H. Salvesen søger midler til projekt om geografisk variation inden *Sorbus aucupária*.

Tomas Lagerström og Poul E. Brander arbejder på projekt med udvalg og forædling i bl.a. *Ribes alpinum*.

P. Søndergaards *Nothofagus*-projekt i 1997 blev afvist af SNS med begrundelse om, at det var uinteressant for lande med mere kontinentalt klima som Sverige og Finland. Den nye, prioriterede nordiske orientering henimod bl.a. de Britiske Øer, kan muligvis bidrage til at aktualisere projektet igen.

Knud Ib Christensen demonstrerede en ny demo-version af Access databasen DENDRIS, som er ved at være klar til brug, og som ser ud til at kunne blive et godt registreringssystem, hvor NAUs medlemsinstitutioner kan finde sammen om en fælles platform. Dertil foreslog K.I. Christensen et projekt til oprettelse af en database til interaktiv identifikation af og information om slægter af vedplanter som dyrkes i de nordiske lande. K.I. vil ordne papirarbejdet vedrørende ansøgning om midler m.m. Projektet anslås at vare 3-5 år og at koste omkr. 1 million DKK. P. H. Salvesen foreslog 1-2 måneders arbejde for hvert land om året. Þórarinn Benedikz siger, at et lignende projekt, *The Cultivars of Europe*, er undervejs i Urban Forestry Group. Tomas Lagerström kommenterede, at det vil tage mindst et års arbejde at redigere og indlæse oplysninger på familieniveau, og at artsniveauet ville tage flere år. Han efterlyste en målsætning i henhold til nuværende situation. Formanden anmodede K.I. Christensen om at fortsætte med det indledende arbejde med henblik på siden at præsentere en mere udførlig plan for NAU.

Der blev også mindet om, at ansøgningsfristen til SNS fremover er den 1. juni, men at ansøgningsfristen til Nordisk Ministerråd fremdeles er den 1. september.

3. Næste års møde.

Derefter foreslog formanden, at næste års møde blev holdt i Reykjavík på Islandi, i dagene 23.-25./26. juni 2000. Dette giver også mulighed for, for dem som måtte ønske det, at kunne deltage i workshoppen *Forestry Beyond the Timberline*, et NARP (Nordic Arctic Research Programme) støttet arrangement, som vil finde sted på Akureyri 27.-30. juni 2000. Island var vært for NAU årsmødet i 1980 og i 1990. Bl.a. er Reykjavík udnævnt til europæisk kulturby år 2000. Forslaget blev vedtaget.

Finland anmodede om mulighed for at afholde NAU årsmødet i Finland år 2002 i forbindelse med 100 års fødselsdagen for Arboretet i Mustila.

4. Information fra de forskellige lande.

Finland:

Axel Tigerstedt berettede om den tilsyneladende lille boom i dendrologisk henseende i Finland, hvor flere nye arboreter er etablerede, og dermed også en voksende almen interesse for træer og buske.

På Mustila foregår opgradering i plejeniveau og mærkning af hensyn til den voksende publikums interesse. Forsøg foregår med Douglasgran, hvor 15 nye provenienser testes. Sommeren har været forfærdelig tør, som Douglasgranen godt kan tåle, men værre er med *Abies lasiocarpa*.

Pentti Alanko har produceret endnu en ny bog, bind 3 af en udgivelse på 4 bind, om træer og buske i norden. Flot bog med udsøgte billeder, hvor det ville vær godt med en oversættelse, da bogen absolut ville være relevant for et bredere publikum også udenfor Finlands grænser.

I den forbindelse bemærkede C. G. Thøgersen, at han havde sendt ind et 100 siders manuskript om Arboretum Paludosum, men at efter et år var ingen reaktion kommet fra ledelsen.

Estland:

Heiki Tamm berettede, at der er udgivet en publikation om ahorn, elm og røn i Estland, og der samles fortløbende nyt materiale. De har tidligere haft nem tilgang at samle materiale i øst, mens de nu også interesserer sig for de vestlige lande og vedplanter fra den sydlige halvkugle. I den forbindelse blev indsamlet i Australien og New Zealand forrige år.

Letland:

Ināra Bondare fortalte om den nye post-sovjetiske situation i Letland, bl.a. om arbejdet med at producere nyt vestligt orienteret informationsmateriale over deres plantesamlinger. Det er en stor opgave at skaffe de nødvendige økonomiske midler for at få udgivet dendrologiske videnskabelige artikler og informationsmateriale m.m.

Sverige:

Tomas Lagerström oplyste, at der er også en tydelig havebrugsboom i Sverige, som følges op med fjernsynsprogrammer, publikationer, havebrugslitteratur og anden information. Han nævnte også E-plante systemet, som er et planteudvælgelsessystem, der leverer eliteplanter til forbrugeren. Systemet er i efteråret 1998 også introduceret i norske planteskoler. Forud for dette ligger stort videnskabeligt arbejde med udvælgelse af velegnet plantemateriale, men der viser sig nu, at være indtrådt en vis afmatning eller hvileprogram. Forsøgsplantninger, der har været i gang et par år, må afvikles p.g.a økonomiske stramminger. En tilsyneladende opportun drejning og manglende politisk interesse, midt i en tid med bred almen begejstring for haver, naturen og friluftaktiviteter. Der præsenteredes nye svenske udgivelser og foldere om t.eks. roser og clematis. I forbindelse med navngivning, blev henstillet, at man begrænsede udskiftning og ændring af plantenavne. Et er taxonomi i praksis, et andet er teoretiske, videnskabelige krav.

Danmark:

Poul Søndergaard indledte med at nævne, at Arboretet i Hørsholm og denrologien har mistet en enestående kapacitet med Søren Ødums tidlige bortgang, samtidig som der sker omlægning og sammenlægning af organisationen på højeste sted i KVL. Arboretet i Hørsholm skal under et nyt styre for økonomi- og naturforvaltning. Hvordan disse omlægninger vil påvirke den denrologiske side af sagen, er lidt i det uvisse. Hans Roulund er foreløbig udnævnt til konstitueret arboretdirektør. U. Wicksell vedligeholder planteregistreringen, men hun kommer til at gå på pension om kort tid. Der er flere 1000 Rhododendron planter i planteskolen. Man samarbejder med Alnarp om en publikation der omhandler skovbotaniske haver/samlinger i Øresundsregionen. Poul Søndergaard orienterede også om tabet af en anden af arboretudvalgets gode venner og kollegaer, nemlig Tor Nitzelius, som døde i august. Knud Ib Christensen er blevet curator i Botanisk Have i København, med over 20.000 planter, og leder af forsøgsafdelingen. Han har udfærdiget en artikel om hybridisering i *Tilia cordata*.

Norge:

Per Anker Pedersen orienterede om det fortsatte arbejde på NLH vedrørende apomixis og sexuel reproduktion i Sorbus. Han nævnte også arbejdet med screening af landskabsplanter, samt arbejdet med udvælgelse af materiale til gadetræer. Han arbejder også sammen med landskabsarkitekter om bynære skove. Per Harald Salvesen fortalte, at virksomheden på Arboretet på Milde nu er kommet ind i en mere afklaret rytme. Man planlægger at arrangere en international Rhododendron konference år 2002 eller 2003. Håber at anden udgave af årsskriftet Årringen overlever. Der er også voksende almen arboretinteresse i Norge, positive tendenser, men pengemangel.

Island:

Þórarinn Benedikz fortalte om økonomiske nedskæringer, trods en voksende interesse fra almenheden for plantningsspørgsmål. Skógrækt ríkisins er hårdt rammet af nedskæringerne, bevillingen er reduceret 20 %. Der er derimod velvilje overfor private initiativer i botaniske haver på Akureyri og i Reykjavík. Varmtvandsforeningen, en halvoffentlig organisation, har planteforsøg i Keflavík, og forsøget får amerikansk økonomisk støtte. Lærkeforsøg er etableret på 5-6 lokaliteter rundt om i landet. Shell har lovet at støtte et projekt på Hallormstaðir med træer og publikumsareal.

Færøerne:

Tróndur Leivsson fortalte, at Skógrækt landsins har fået forbedret bevillingssituationen, og har nu passeret 1988 niveauet. Derved er der igen skabt mulighed for at videreudvikle arboretarealet og plantagerne. Der er en tydelig positiv reaktion fra forbrugerne på tilgangen af velegnet plantemateriale, og dette begynder også at ses i bybilledet. Flere kommuner følger nu efter Tórshavn kommune med uddeling af plantepakker til borgerne.

Efter afslutningen af det formelle årsmøde i Nordisk Arboretudvalg fortsatte indendørs-sessionen med præsentation af fire foredragsindlæg. Grundet tilrejseproblemer, blev det planlagte femte foredrag, ved James MacKenzie, om Shetlands træhistorie, afløst, men dog delvis afviklet under busekskursionen.

Heiki Tamm fremlagde en oversigt over botaniske samlinger i de Baltiske lande med vedplanter, antal taxa og størrelse i ha, se vedlagte notat.

Inåra Bondare præsenterede en oversigt over deres arbejde med Sorbus variationer i Rigabugten og ved Østersø kysten, se vedlagde notat.

Knud Ib Christensen præsenterede en test af tre EDB-programmer som er almindeligt anvendte i dag til brug ved oprettelse af databaser til interaktiv identifikation og tilbagemelding af information. Disse er XID, MEKA og INTKEY, og informationsmaterialet til brug ved testen var fra Knud Ibs eget arbejde med "Crataegus in the Old World". Metoden virker meget lovende, se iøvrigt vedlagde notat.

Tomas Lagerström præsenterede det forædlingsprogram, som han har etableret ved Institutionen för skogsgenetik, SLU, Uppsala, for træer og buske til landskabsformål i by- og landzoneområder. Sigtemålet er et kostnadseffektivt udvalgs- og forædlingsarbejde på flere niveauer, som på hvert trin, alt efter brugsområdet, kan tilvejebringe planteskolebranchen o.a. interesserede parter et tilpas homogent og værdiprøvet opformeringsmateriale fra frøkilder. Se vedlagde notat.

Resten af årsmødearrangementet bestod af feltkursioner, og fra det omfattende program skal stikordsmæssigt nævnes:

- Den gamle Universitetspark i Uppsala:
Gamle individer af særlige havebrugsformer inden mange træarter.
- Fra feltforsøget for studier af variationen mellem og indenfor populationer af indenlandske arter af træer og buske fik vi demonstreret en tilsyneladende meget effektiv registreringsmetode. Feltforsøget med bl.a. *Prunus sargentii* var meget imponerende.
- Ekolsund:
Gammel herregårdspark med renæssanceanlæg og arboret. Gamle individer af mange nåletræarter, særlig *Abies* sp. God selvfornyelse som giver et muligt grundlag for begyndende landracedannelse i exoterne. Instruktiivt eksempel på plejeprogram for gamle allétræer.
- Besøg hos Stefan Mattson, stadsgartner i Enköping. At besøge parkanlæggene i Enköping var en meget stor plantefaglig og æstetisk oplevelse. Her fik vi demonstreret en stor faglig viden omsat til praktisk brug, eksempelvis brugen af eksoter i befæstede vejarealer. Det tætte samarbejde mellem forskningen og slutbrugeren var tydeligt. Besøget i Stefan Matsons private have i Västerås, samt haven hos Magnolia entusiasten Tore Widenfalk i nabolaget, var ligeledes spektakulære oplevelser.
- Besøg hos Billbäcks Plantskola AB. Planteskolen er en front-runner med hensyn til brugen af hårdført, godt tilpasset plantemateriale, og til samarbejdet med forskningen. Ejeren oplyste, at markedet nu reagerer positivt på kvalitetsproduktion.
- Besøg på SLU forsøgsstationen Torslunda på Öland. De stort anlagte feltforsøg var instruktive, men desværre stod de foran afvikling p.g.a. økonomiske nedskæringer. Heldigvis skulle en del af arealet dog drives videre af planteskolernes brancheorganisation. Ædelløvskovene på Öland, og deres potentiale som frøkilder, syntes at være af stor værdi.

Referat: Tóri í Hoyvík og Tróndur Leivsson.